

کاربرد انرژی رادیوفرکونسی در درمان آریتمی AVNRT

دکتر منصور مقدم - دانشیار - بخش قلب بیمارستان دکتر شریعی - دانشگاه علوم پزشکی تهران
دکتر احمد مبینی شریف - استادیار - بخش قلب بیمارستان دکتر شریعی - دانشگاه علوم پزشکی تهران

Radio Frequency in Treatment of AVNRT Arrhythmia ABSTRACT

AV-node modification by catheter RF energy delivery is treatment of choice in the symptomatic patients with AVNRT. This study included 30 patients with AVNRT (19 women, 11 men). We did slow pathway ablation in 29 cases successfully. Maximum effective energy delivery was 40 watts for 40 msec. 1:1 AV conduction increased from 290 ± 40 msec before ablation to 340 ± 65 msec after ablation. Also AV-node ERP increased from 235 ± 35 msec before ablation to 280 ± 65 msec after that.

There was no recurrence of arrhythmia in the group with slow pathway ablation during 28 months follow-up.

We did fast pathway ablation in one case. In this patient AH interval increased from 120 to 200 msec, maximum RF energy delivery was 20 watts for 20 msec (2 times). Recurrence of non sustained PSVT occurred in this patient 20 months after RF ablation. There was no case of permanent AV Block.

We recommend slow pathway catheter RF ablation in patients with symptomatic AVNRT.

چکیده

مکانیسم آریتمی AVNRT چرخش ایمپالس الکتریکی در مداری مشتمل بر راههای هدایتی سریع و آهسته، یافت دهلیزی در پروکسیمال و راه مشترک در بخش دیستال گره AV می باشد (شکل ۱).

در طی ریتم سینوسی ایمپالس برخاسته از گره سینوسی توسط راه سریع خود را به دسته هیس می رساند. در صورتی که ضربان دهلیزی زودرسی (PAC) ایجاد شود، چون که راه سریع در فاز تحریک ناپذیری است، ایمپالس مذکور در راه آهسته در جهت آنتیگراد رهسپار باندل هیس شده و در اینصورت یکی از حالات زیر حاصل می شود (شکل ۲):

الف- ایمپالس الکتریکی بعد از طی مسیر آهسته بطور رتروگراد وارد راه سریع می شود. این راه قبلاً در اثر نفوذ آنتیگراد ایمپالس دیپلاریزه شده لذا در فاز تحریک ناپذیری است؛ بنابراین ایمپالس رتروگراد در آن بلوکه خواهد شد.

ب- ایمپالس الکتریکی بعد از طی آنتیگراد مسیر آهسته، بطور رتروگراد مسیر سریع راه پیموده بعد از دیپلاریزاسیون دهلیز، مجدداً وارد راه آهسته شده و چرخش (Reentry) الکتریکی برقرار

AVNRT^(۱) از آریتمی های فوق بطنی شایع است که با علائمی از احساس تپش قلب تا سنکوپ و نارسائی قلبی همراه می باشد. به علت وجود سوبسترای آناتومیک، درمانهای دارویی در علاج قطعی آن موفق نیستند. روشهای جراحی و کاربرد انرژی الکتریکی یا رادیوفرکونسی به منظور حذف سوبسترای آریتمی، سبب درمان همیشگی این آریتمی می شود. درمان با استفاده از انرژی رادیوفرکونسی در ۳۰ بیمار با موفقیت انجام شد و فقط در یک مورد عود آریتمی ملاحظه شد.

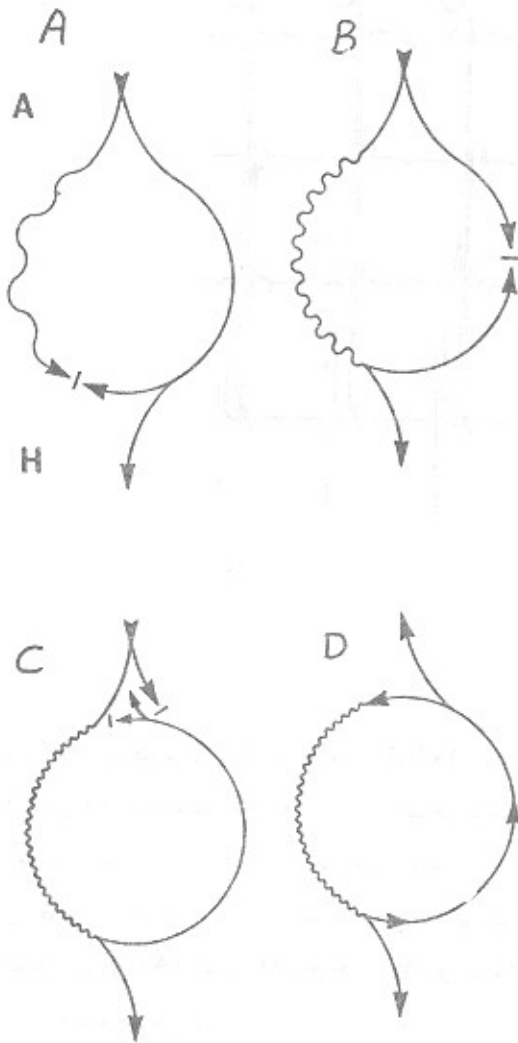
مقدمه

AVNRT حمله ای شایعترین فرم ناکیکاردی حمله ای فوق بطنی است. در این بیماران دو مسیر هدایتی موسوم به راه آهسته و راه سریع در پسیرامون گره دهلیزی بطنی با خواص الکتروفیزیولوژیک متفاوت وجود دارند.

Mendez و Moe برای اولین بار در سال ۱۹۵۶ در حیوانات و در سال ۱۹۶۶ در انسان شناخت راه های هدایتی فوق را گزارش نمودند (۱). راه هدایتی سریع سرعت هدایت بیشتر و زمان تحریک ناپذیری طولانی تری دارد، برعکس راه هدایتی آهسته دارای سرعت هدایتی کمتر و زمان تحریک ناپذیری کوتاه تری می باشد.

قطبی دیگر از طریق ورید رانی چپ به ترتیب در نواحی بالای دهلیز راست، دسته هیس، نوک بطن راست قرار داد شد. ورید رانی راست جهت کاتتر RF باز نگهداشته شد. بعد از استقرار کلیه کاتترها، ۵۰۰۰ واحد هپارین و در حین عمل هر ساعت ۱۰۰۰ واحد هپارین داخل ورید تزریق شد.

شکل ۲- غایش پیشرفت امپالس در راه‌های سریع و آهسته

A: ضربان سینوسی و ضربانات زودرس دهلیز ترجیحاً از راه سریع به پاندل هیس می‌رسند. B: به علت طولانی‌تر بودن زمان تحریک ناپذیری راه سریع ضربان زودرس دهلیزی ممکن است در آن دچار بلوک شده از طریق راه آهسته وارد دسته هیس گشته و بطور رتروگراد به راه سریع برسد. C: بسته به ریکواری باقتهای روبروی آن ممکنست فقط یک اکو A ایجاد شده یا D: Rcentry دایمی برقرار شود.

در ابتدا طول سیکل ریتم سینوسی پایه، فواصل AH و HV اندازه‌گیری شد. سپس با پیس کردن افزایش دهلیز و نیز تحریکات زودرس دهلیزی پارامترهای هدایت ۱:۱ دهلیزی بطنی و زمان تحریک ناپذیری مؤثر گره دهلیزی بطنی با و بدون ایزوپرول اندازه‌گیری شد. اکثراً ضمن این عملیات آریتمی AVNRT قابل

می‌شود.

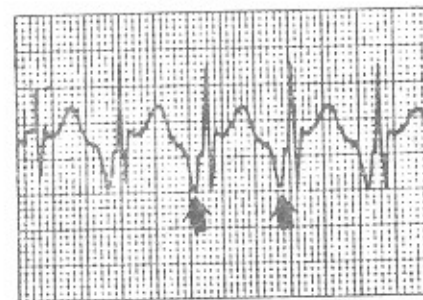
ج- ندرتاً به ازاء یک موج P دو کمپلکس QRS دیده می‌شود. یعنی موج دهلیزی یکبار از طریق راه سریع و بار دیگر از طریق راه آهسته دپلاریزاسیون بطن را موجب می‌شود. در ۹۰٪ موارد AVNRT مسیر رفت، راه آهسته و مسیر برگشت، راه سریع است. این امر سبب همزمانی تقریبی دپلاریزاسیون بطن و دهلیز بوده به عبارتی در الکتروگرام داخل قلبی موج A و V بر هم سوارند (شکل ۳). این شکل به AVNRT شایع (Common) موسوم می‌باشد. در شکل AVNRT نادر (Uncommon) مسیر رفت، راه سریع و مسیر برگشت، راه آهسته است (شکل ۱) لذا دپلاریزاسیون بطن زودتر از دپلاریزاسیون رتروگراد دهلیز اتفاق افتاده بنابراین در ECG خارج قلبی فاصله PR کوتاهتر از فاصله RP خواهد بود. در ECG داخل قلبی فاصله $HA < AH$ ثبت خواهد شد. شکل نادری نیز شرح داده می‌شود که در آن فواصل AH و HA باری می‌باشند (۵، ۴، ۲، ۱). کاربرد انرژی رادیوفرکونسی با کاتتر به منظور حذف راه سریع یا آهسته در درمان آریتمی AVNRT موضوع این گزارش می‌باشد.

شکل ۱- مکانیسم AVNRT در مدارهای آهسته و سریع

AV NODAL REENTRANT TACHYCARDIA
(Common or slow - fast)

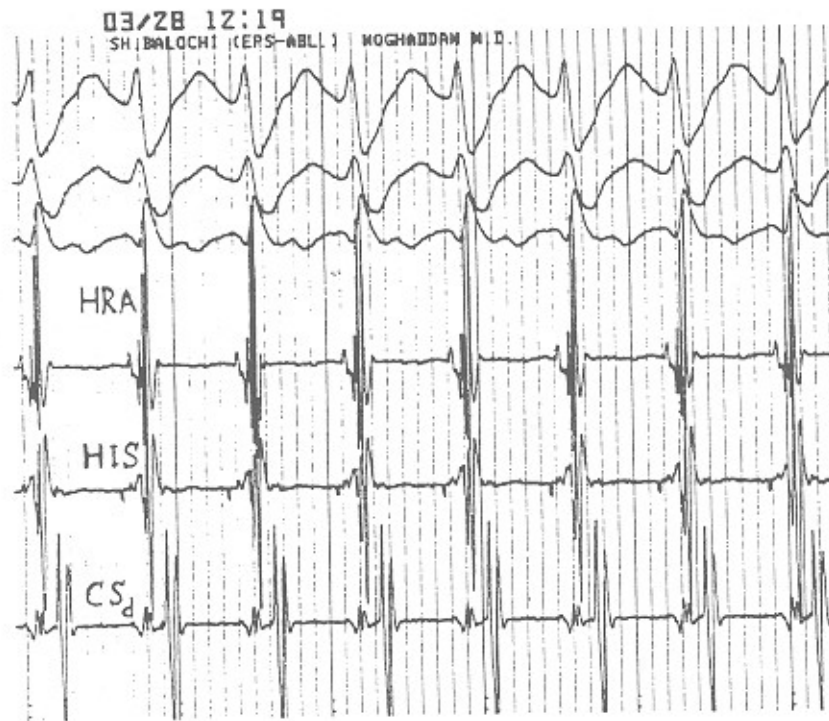
(Uncommon or fast - slow)

روش و مواد

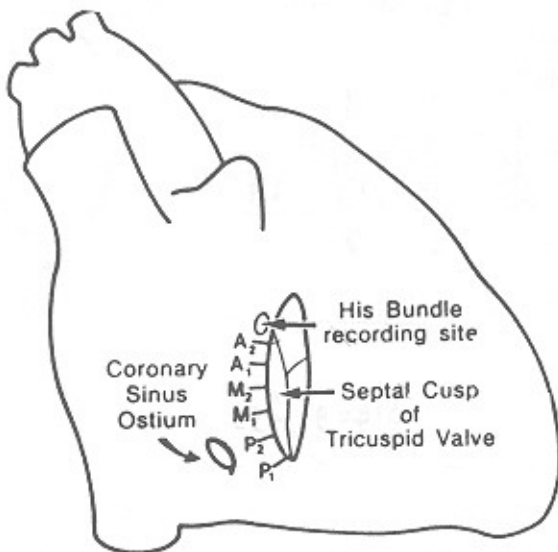
کلیه بیماران در شرایط ناشتا به آزمایشگاه قلب برده شده‌اند. نواحی سمت راست گردن و کشاله‌های ران دو طرف با محلول بتادین ضد عفونی شد. در بالغین بیحسی موضعی یا لیدوکائین ۲٪ و در خردسالان بیهوشی عمومی داده شد. یک کاتتر چهار قطبی از طریق ورید و داج داخلی راست در سینوس کورونری و ۳ کاتتر چهار

ایجاد بود. هدایت VA با پیس کردن بطن راست در تمام بیماران انجام شد (۶،۲،۱).
شکل ۳- الکتروگرام AVNRT رایج

بیشتر موارد ضایعه اطمینان بخش (Safety Lesion) دیگری در همین ناحیه با حداکثر ۴۰ وات و زمان ۴۰ ثانیه تکرار شد.

شکل ۴- محل‌های آناتومیک جهت ablation راه آهسته

(Slow Pathway) نمایش RAO انولوس تریکوسپید. انولوس سپتال از سوراخ سینوس کروتر در عقب تا قسمت پروکسیمال باندل هیس در جلو ادامه داشته و به

بعد از کفایت مطالعات و اثبات قطعی AVNRT با استفاده از کاتتر RF در ۲۹ مورد منطقه راه آهسته و در یک مورد منطقه راه سریع به عنوان جایگاه انتقال انرژی RF انتخاب شد. بطور قراردادی انولوس تریکوسپید در محل اتصال لت سپتال، به سه بخش قدامی (A)، میانی (M) و خلفی (P) و هر یک به دو پاره (۲،۱) تقسیم می‌شوند.

مرز خلفی (P) در جلوی سوراخ سینوسی کورونری و مرز قدامی (A) نزدیک گره AV و دسته هیس مشخص می‌شود (۸،۳،۱). مناطق P و M محل آناتومیک راه آهسته و منطقه A جایگاه آناتومیک راه سریع است (شکل ۴). نشانه استقرار انتهای کروی دیستال کاتتر Ablation در بخش $p < \frac{1}{3} \frac{A}{V}$ می‌باشد. این بخش در فاصله دوری از دسته هیس قرار گرفته و احتمال آسیب آن ضمن تابش انرژی رادیوفرکونسی نادر است (شکل ۵).

بدون انرژی به میزان ۱۵ وات برای حداکثر ۱۵ ثانیه بکار گرفته می‌شود. بروز ریتم جانکشنال که ناشی از تحریک گرمایی گره AV است، گویای محل مناسب می‌باشد. در این صورت افزایش تدریجی انرژی تا حداکثر ۴۰ وات برای ۴۰ ثانیه ادامه یافت. در

ضمن پیس کردن دهلیز با کاهش متوالی طول سیکل فاصله AH بطور ناگهانی افزایش می‌یابد (بیش از 50 msec). علت این تغییر عبور موج A دهلیزی در طول سیکل‌های تحریکی کوتاه از راه آهسته به جای راه سریع می‌باشد (۵،۴،۱). در AVNRT شایع در الکتروکاردیوگرام ۱۲ اشتقاق سطحی این آریتمی به شکل تکیکاردی اکثراً با QRS طبیعی و تعداد ضربان 150-250 در دقیقه دیده می‌شود و چنانچه بلوک شاخه‌ای فانکشنال یا آناتومیک وجود داشته باشد $QRS > 120$ msec دیده خواهد شد. در AVNRT نادر P رتروگراد قبل از QRS دیده می‌شود و فاصله $PR < RP$ می‌باشد (۱).

AVNRT در سنین پائین غالباً در قلب سالم دیده شده و تحمل خوب همودینامیک را به همراه دارد، در حالی که در سنین بالاتر و در حضور امراض ساختمانی قلب، بروز اختلالات همودینامیک و سنکوپ از عوارض تهدید کننده جدی است. تکرار زیاد حملات، طولانی شدن مدت هر حمله و عوارض متنوع درمان‌های دارویی از نکات منفی درمان‌های فارماکولوژیک محسوب می‌شود.

روش‌های جراحی و حذف راه‌های آهسته یا سریع نیاز به توراکوتومی و عمل جراحی قلب باز با هزینه و خطرات زیاد را دارد. امروزه کاتتر RF Ablation درمان انتخابی در مبتلایان به AVNRT با مشخصات زیر می‌باشد:

- ۱- بیماران با حملات مکرر AVNRT
- ۲- بیماران با عوارض سنکوپ، نارسایی حاد قلبی
- ۳- بیماران با بیماریهای میوکارد، دریچه‌ای، عروق کرونر
- ۴- بروز عوارض دارویی در مبتلایان به AVNRT

نتیجه‌گیری

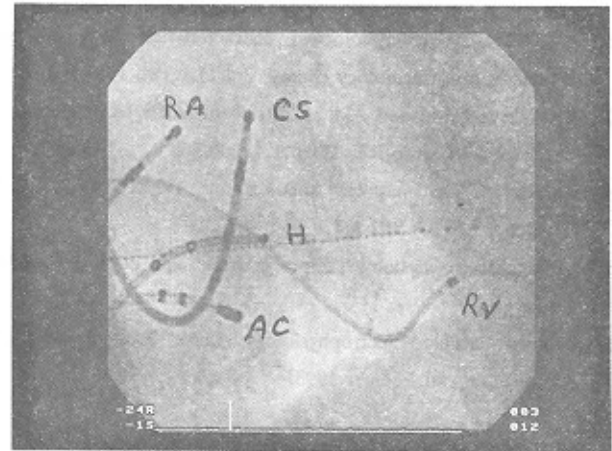
۳۰ بیمار مبتلا به AVNRT شامل ۱۹ نفر زن و ۱۱ نفر مرد با متوسط سنی ۴۵/۵ سال تحت درمان با کاتتر RF Ablation قرار گرفتند. در ۲۹ مورد حذف راه آهسته و یک مورد حذف راه سریع انجام گرفت. در ۲۹ بیمار حذف راه آهسته بعد از 4 ± 6 بار انتقال انرژی انجام شد. نقطه پایان، عدم ایجاد AVNRT بود. آخرین پالس انرژی موفقیت آمیز ۴۰ وات برای حداکثر ۴۰ ثانیه بود. بعد از حذف موفقیت آمیز راه آهسته، کوتاهترین زمان هدایت ۱:۱ دهلیزی بطنی از 290 ± 40 msec به 340 ± 65 msec افزایش یافت. زمان تحریک ناپذیری مؤثر گره بطنی از 233 ± 35 msec به 280 ± 65 msec افزایش پیدا کرد. فاصله AH و کوتاهترین فاصله هدایت بطنی دهلیزی VA قبل و بعد از حذف راه آهسته بدون تغییر باقی ماند.

حذف راه سریع در یک مورد انجام شد. فاصله AV از 120 msec به 200 msec افزایش یافت؛ ۲ بار انتقال انرژی به میزان ۲۰ وات و حداکثر ۲۰ ثانیه انجام شد. در این بیمار هدایت ۱:۱

سه منطقه خلفی (P)، میانی (M)، قدامی (A) تقسیم می‌شود. هر یک از مناطق فوق به نوبه به دو قسمت (P_1, P_2) ، (M_1, M_2) ، (A_1, A_2) تقسیم می‌شوند. ablation راه آهسته از ناحیه P₁ شروع می‌شود.

در صورتی که ریتم جانکشنال در ۱۵ ثانیه اول تابش انرژی RF ظاهر نمی‌شود به نواحی قدامی تر (M₁ و M₂) نسبت به نقطه قبلی نزدیک می‌شویم.

شکل ۵- تبادل انرژی RF به ناحیه P (نمای RAO)

RA: دهلیز راست CS: سینوس کورنری H: دسته هیس RV: بطن راست

در یک بیمار که تابش انرژی در بخش M و P سبب ظهور ضربانات جانکشنال نشد تصمیم به Ablation راه سریع گرفته شد. راه سریع در بخش (A) واقع شده و ملاک الکتروفیزیولوژیک آن نسبت $\frac{A}{V} > 1$ بدون رویت موج H می‌باشد (۳،۱). در این بیمار ۲ بار و حداکثر ۲۰ وات انرژی برای ۲۰ ثانیه به ناحیه A₁ انتقال یافت. در این بیمار بلوک‌گذاری AV و سپس برقراری ریتم سینوسی با PR طولانی‌تر از قبل، پایان عمل اعلام شد. فاصله PR قبل از تابش انرژی 120 msec و بعد از عمل 200 msec بود.

در حذف راه سریع خطر بلوک AV زیاد است. در کلیه بیماران تا ۲ ساعت بعد از عمل با و بدون ایزوپرل سعی در ایجاد آریتمی شد. در حذف راه آهسته عدم ایجاد آریتمی یا ظهور حداکثر یک ضربان اگر نشانه موفقیت عمل محسوب می‌شود.

بحث

AVNRT شایعترین آریتمی حمله‌ای فوق بطنی است. این آریتمی معمولاً در قلب سالم و سنین پائین مشاهده می‌شود. شیوع آن در زنان بیش از مردان است علت ایجاد آن وجود خواص دوگانه الکتروفیزیولوژیک می‌باشد.

در ۲۹ مورد حذف راه آهسته و یک مورد حذف راه سریع صورت پذیرفت در هیچ مورد بلوک دهلیزی بطنی ایجاد نشد. یک مورد عود بعد از ۲۰ ماه به دنبال حذف راه سریع دیده شد. در ۲۹ مورد با پی‌گیری ۲۸ ماهه بدون دارو، برگشت آریتمی ملاحظه نشده است. کاتتر RF Ablation درمان قطعی انتخابی در بیماران AVNRT دارای علامت یا بیماریهای قلبی ثانوی و یا گرفتار عوارض دارویی می‌باشد.

دهلیزی بطنی و زمان تحریک ناپذیری مؤثر گره دهلیزی بطنی قبل و بعد از Ablation تفاوتی نکرد. در هیچ موردی بلوک دهلیزی بطنی دیده نشد. در یک مورد حذف راه سریع، عود حملات تاکیکاردی ناپایدار بعد از ۲۰ ماه دیده شد. ۳۰ مورد کاتتر RF Ablation در طی ۲۸ ماه از اردیبهشت ۱۳۷۴ لغایت شهریور ۱۳۷۶ انجام شد.

منابع

- 1- AVNRT: Electrophysiological characteristics. M.R. Jazayeri, Jabsbir S. Sra, *Cardiology clinics*: Vol 11:1 Feb 1993 P 151-179.
- 2- M.R Jazayeri, Masood Akhtar, Atrioventricular Nodal Reentrant Tachardia. *Cardio Rev* 1993; 1:4, 200-208.
- 3- Morady F.: Fast pathway ablation for AVNRT *J. Am. Coll. Cardiol.* 1995, 25: 982-3.
- 4- *Cardiac Electrophysiology*, Zipes & Jalife, 2nd edition, Saunders, 1995.
- 5- *Clinical Cardiac Electrophysiology*, Mark E. Josephson, 2nd edition, Lea and Febiger 1993.
- 6- David E. Haines, Sunil Nath et al. Entrainment mapping in patients with sustained AVNRT, *Am. J. Cardiol* 1997; 80: 883-8.
- 7- Beehl M., Keelan E.T; Temporal changes in AV node refractoriness post slow pathway ablation. *Circulation (suppl 1)* 92: 1-17, 1995.
- 8- Geller J. ch, Lee A.B. A simple calculation using the slow pathway conduction (AH interval) predicts the successful ablation site. *Circulation suppl 1*, 92: 65, 1995.